

PO OBČNEM ZBORU KRŠČ. DEMOKRACIJE V TRENTU

Nauki z zasedanja največje italijanske stranke**Za socialni napredek - Ne mešajte Cerkve v strankarske prepire!**

Pretekli teden so bile oči vseh Italijanov in deloma tudi inozemstva obrnjene proti Trentu, kjer je zasedal 6. vsedrjavni občni zbor Kršč. demokracije. Zanimanje je naravno, kajti sklepi najmočnejše laške stranke niso bili pomembni samo za njene člane, temveč tudi za usodo države: od strankinega vodstva je namreč v današnjih razmerah odvisno, kako so rimske vlade sestavljene in kako dolgo ostanejo na oblasti in kakšno notranjo in zunanjo politiko naj vodi Italija.

Ker je v strankinem vodstvu nakopičena toliko oblast, ni vseeno, kdo v njem ukazuje in odločuje.

Med možmi, ki se bore za De Gasperijevo nasledstvo, je v Trentu zmagal Amintore Fanfani, kar se je pokazalo že koj ob začetku, ko je za njegov predlog o novem pravilniku stranke glasovalo 84 odstotkov delegatov.

Vendar je bil Fanfani pameten dovolj, da svoje premoči ni zlorabil. V glavnem odboru je odstopil sebi nasprotnim strujam večje število sedežev, kot so jih doslej imele: število je povečal od ene petine na eno tretjino. Ravno tako je pripustil v vodstvo vse bivše načelnike vlade, predsednike poslanske zbornice in senata in nekdanje glavne tajnike stranke. Ti so člani glavnega odbora sami od sebe, to je brez volitev.

S tem je Fanfani hotel zajamčiti vsem svojim tekmečem pravico, da svobodno izražajo svoje mišljenje ter uveljavljajo svoj vpliv na vodstvo skupne stranke.

**POLITIČNE STRUJE
IN DEMOKRACIJA**

Da se v tako veliki organizaciji, kot je Kršč. demokracija, pojavljajo različne struje, je neizogibno. To je v tesni zvezi z raznolikimi nalogami, ki jih po mnenju članov mora stranka izvrševati.

Eni mislijo, da je glavna naloga Kršč. demokracije v tem, da se postavi v bran navalu komunizma, ki s svojim nedemokracijskim totalitarizmom in materializmom grozi izpodkopati temelje v svojem bistvu krščanske zapadne omike.

Drugi trde, da se Kršč. demokracija ne sme izčrpavati v borbi za ohranitev starih, od očetov podedovanih kulturnih dobrin, ker bi se sicer spremenila v čisto konservativno in nazadnjaško gibanje. Istočasno so potrebne temeljite družbene preosnove, boriti se je treba za socialno pravičnost in vsestranski napredek delovnega ljudstva.

Tema dvema nalogama odgovarjata v stranki dve struji.

Na eni strani stoje desničarji, katerim pripadajo Pella, Scelba in Togni, predvsem pa mladi finančni minister Andreotti, čigar skupina je v Trentu nastopila pod imenom »Pomlad«.

Na drugi vidimo po socialnem napredku težeče levičarje, h katerim se prištevajo delavski voditelj Pastore, bivši tajnik stranke Gonella, predsednik republike Gronchi, florentinski župan La Pira in drugi. V Trentu so nastopili v 2 skupinah: gronchijevci pod imenom »Socialne sile«, še bolj na levo usmerjeni mladinci pa pod nazivom »Temelj«.

Sredi med obema osnovnima strujama stoji Fanfani z večinsko skupino »Demokracijsko pobudo« (Iniziativa Democratica), ki je tudi potrebna, zakaj njena naloga je, da posreduje med idejami desnice in levice ter ohranja enotnost politične organizacije italijanskih katoličanov.

Raznolikost struj in skupin — našli smo 4, a jih je v resnici 10 — ni torej slučajna, temveč je izraz raznovrstnih idejnih in družbenih sil, ki vrejo v medrazredni Kršč. demokraciji. Da so vse pripuščene in dovoljene, je dokaz politične zrelosti njenih voditeljev in da vlada v notranjosti stranke res demokracija.

KAJ SO SKLENILI V TRENTU

Primerjajmo s to širokosrčnostjo in demokratičnostjo zagrizenost in tesnournost nekaterih naših političnih voditeljev!

Če bi oni odločali o usodi Kršč. demokracije, bi bila ta velika organizacija že zdavnaj razbita na 10 sovražnih strank, ki se z lažmi in obrekovanjem druga drugo pobijajo. Kolikva moralna in politična nezrelost mož, ki na žalost soodločajo v težkem

boju za goli obstanek slovenskega naroda v naših krajih!

Ker ima Kršč. demokracija srečo, da v njenem vodstvu ni takih značajev, je občni zbor v Trentu navzlic daljnosežnim idejnim razločkom med desnico in levico lahko uspešno končal svoje zasedanje.

Sprejet je bil Fanfanijev predlog, naj se za sedaj nadaljuje v vladi sodelovanje samo z demokratičnimi skupinami liberalcev, Saragatovih socialistov in republikancev.

Vendar stranka ni nasprotna, da bi se v bodoče priključil vladni večini tudi nenni-jevci, toda le s pogojem, da dajo »res prepričljive dokaze« o svojem demokratičnem programu, to pomeni, da se dokončno odpovedo komunistični ideji o diktaturi proletariata ter s tem priznajo tudi nemarksističnim gibanjem stalno pravico do enakopravnosti v državi.

To Fanfanijevo stališče se v bistvu ujema z nazori pokojnega De Gasperija. Na občnem zboru v Trentu je Fanfani De Gasperijevemu programu dodal še to, da mora stranka voditi v bodoče odločnejšo protikapitalistično politiko. Krepkeje je treba braniti pravice delavstva, v prid malih kmetov in kolonov naj se razdele veleposestva, se pravi, izvede do kraja agrarna reforma, in država naj sploh uredi gospodarsko življenje po načelih Vanonijevega načrta, tako da bo v Italiji odpravljena brezposelnost.

Zelo značilno je, da so se desničarji, h katerim spadajo katoliški veleposestniki in industrijski podjetniki, temu Fanfanijevemu predlogu tudi vdali. Kot manjšina so se po načelih demokracije podvrgli volji večine. Niti v pamet jim ni seglo, da bi skupno organizacijo razklali ter ustanovili posebno stranko.

Politika in cerkvena oblastva

V eni točki so pa bile v Trentu vse struje in skupine Kršč. demokracije složne in edine. Vse so prepričane, da mora stranka voditi svojo politiko popolnoma samostojno in neodvisno od cerkvenih oblastev. Za to, kar dela Kršč. demokracija v politiki, nosi odgovornost le ona sama in ne Cerkev.

Da je tako stališče edino pravilno, nam govori že zdrava pamet: Kristus ni ustanovil Cerkve, da podpira to ali ono politično stranko, marveč da skrbi za dušni blagor vseh ljudi, pa naj bodo člani te ali one politične organizacije.

To stališče je tembolj upravičeno, ker katoliške politike, kakor smo svoj čas že pisali, sploh ni, marveč obstoji le dolžnost

katoličanov, da se tudi v politiki strogo drže moralnih načel in predpisov Cerkve.

Katoličan je lahko pristaša republike ali monarhije: katera od teh dveh politik je katoliška? Nobena. On je lahko zagovornik državnega centralizma ali pa najširše deželne in občinske samouprave. Katera politika je katoliška? Kristjan je lahko prepričan, da mora država voditi gospodarsko življenje naroda po določenem načrtu ter nekatere panoge industrije podružabiti, ali je pa mnenja, da je koristnejše, ako se država čim manj meša v gospodarstvo. Katera politika je katoliška? Načelno nobena.

Kristusova Cerkev stoji po svojem bistvu

(nadaljevanje na 3. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

Zgodovinski preokret na Poljskem

Pozornost vsega sveta je te dni obrnjena na najnovejše dogodke v poljski republiki.

Vladislav Gomulka, nekdanji tajnik komunistične stranke, ki je bil za časa Stalina zaradi »titovstva« vržen iz stranke in zatem obsojen na večletno ječo, je spet stopil v ospredje političnega življenja. Postal je iznova odločujoči voditelj poljskih komunistov. Ko so ti volili svoj novi osrednji odbor ali Centralni komite, je Gomulka poskrbel, da so prišli vanj njegovi najožji somišljeniki in da se izrine iz vodstva stranke vojni minister general Rokosovski, ki ga je bil Stalin poslal pred leti na Poljsko, da drži z oboroženo silo v odvisnosti vse Kremlju nasprotno struje v deželi.

Sovjetski voditelji so v poslednjem trenutku poskusili rešiti vsaj Moskvi brezpogojno vdanega Rokosovskega, a pri tem niso imeli sreče. Ko je komunistični osrednji odbor sklepal o novem vodstvu stranke, so v Varšavo iznenada prileteli Hruščev, Molotov, Bulganin in Mikojan, da bi vplivali na Gomulko, a so doživeli, da jih niso niti pripustili k seji odbora, češ da imajo Poljaki pravico sami odločati o svojih zadevah

in da ne morejo dovoliti tujega vmešavanja. Sovjetski voditelji so se vrnili v Moskvo praznih rok.

Po njihovem odhodu je imel Gomulka govor, v katerem je najostreje obsodil vse krivice, ki jih je Poljska morala pretrpeti v letih stalinistične vladavine. Izjavil je, da hoče sicer Poljska živeti z Rusijo v prijateljstvu, da hoče to prijateljstvo celo poglobiti, toda zahteva zase popolno enakopravnost in samostojnost.

Rusija je močna dovolj, da bi mogla ta Gomulkov upor z največjo lahkoto zatreti, saj ima na Poljskem tudi več svojih divizij. Značilno pa je, da se svoje moči ni hotela poslužiti, temveč povabila Gomulko in tovariše, naj pridejo jutri v Moskvo na pogajanja. Spor se bo torej rešil na miren in prijateljski način.

Gomulko proslavlja danes vse poljsko ljudstvo kot narodnega junaka ter se složno zgrinja okoli njega. V poslednjem trenutku se je zanj izjavila tudi poljska vojska.

Gomulkov nastop označuje svetovni tisk kot važen zgodovinski dogodek, ki se da primerjati le s Titovim uporom zoper Stalina.

VSTAJA NA OGRSKEM

Ko se je predvčerajšnjim odposlanstvo madžarskih komunistov pod vodstvom glavnega tajnika Geroeja vrnilo od sestanka s Titom v Budimpešto, je našlo v deželi popolnoma spremenjen položaj.

Dogodki na Poljskem so tako globoko vplivali na javno mnenje, da se je v prestolnici takoj zbralo 10 tisoč ljudi, komunistov in nekomunistov, na zborovanje ter glasno zahtevalo tudi za svojo domovino svobodo in enakopravnost. S seboj so nosili velikanske napise: »Sledimo vzgledu Poljske! — »Na oblast naj pride Nagy!«

Imre Nagy je nekdanji ministrski predsednik, ki so ga bili zaradi titovstva odstavili in obsodili, a mu še vedno ni bilo dovoljeno, da bi spet igral kako vplivno vlogo v ogrskem političnem življenju.

Za položaj je zelo značilno, da je predvčerajšnjim komunistična mladina že predpoldne na svojem sestanku zahtevala tudi popolno osvoboditev kardinala Mindszentija in naj spet prevzame svoje visoke posle v Cerkvii.

VOJAŠKA SODIŠČA

Proti večeru so se množice usule pred parlament, kjer jim je govoril Nagy. V prestolnici so drugi dan izbruhnili nemiri. Posamezne skupine so začele naskakovati vladna poslopja in vdrle v radio-postajo.

Komunistična stranka je takoj sklicala izredno sejo osrednjega odbora ter imenovala Nagyja za načelnika vlade. Ta je brez odlašanja proglasil v deželi obsedno stanje in postavil vojaška sodišča, ki so pooblaščenca izreči za nasilna dejanja tudi smrtno kazen.

Da je položaj na Ogrskem zelo težak, se vidi že po tem, da je vlada zaprla meje proti Avstriji in prekinila vse telefonske zveze z inozemstvom.

Nagy je poklical na pomoč sovjetsko vojaštvo, ki skupno z ogrskimi četami že koraka proti Budimpešti, da zaduši upor. To se bo vojaštvu skoro gotovo posrečilo, vendar s tem ne bo še rešeno vprašanje pravih in pravičnih odnosov med Ogrsko in Sovjetsko Rusijo.

KRŠČANSKA DEMOKRACIJA IN MANJŠINE

Občni zbor demokristjanov v Trentu ni smatral za potrebno, da bi se načelno bavil z vprašanjem narodnih manjšin v Italiji. Segni je le mimogrede omenil, da je rimska vlada izpolnila vse svoje pogodbene obveznosti do nemške manjšine na Južnem Tirolskem. Drugi so poudarjali, da so državne meje na Brennerju »svete in nedotakljive« in to je bilo vse.

Premalo za veliko krščansko organizacijo, ki bi se morala zavedati, kako važno je v današnji dobi pravilno rešiti vprašanje mirnega sožitja med raznimi narodi v isti deželi, če ne zavoljo drugega že zato, ker to močno vpliva tudi na dobro ali slabo razmerje do sosednih držav.

Južni Tirol so omenili samo zavoljo velikih demonstracij na Dunaju in ker je avstrijska vlada postavila na dnevni red to vprašanje. O Slovencih naših krajev ni nihče črnil besede.

Taka politika ni pametna. Površno je tudi govorjenje o »svetih in nedotakljivih državnih mejah«; saj v razpravi niso nobene državne, temveč le narodnostne meje v okviru države in pošteno izvajanje podpisanih manjšinskih dogovorov in nič drugega.

ZAČETEK NOVE DOBE

Kraljica Elizabeta je 17. oktobra na meji med Anglijo in Škotsko slovesno otvorila prvo veliko elektrarno na atomski pogon. Pri svečanem obedu, kamor je bil povabljen tudi sovjetski znanstvenik Topčev, so jedli

jedi, skuhane na atomskih gorilnikih, svetila je »atomska luč« in so gorele peči, ki jih ni bilo potrebno kuriti niti z drvmi niti s premogom.

Proizvodnja nove elektrarne bo služila vsa le v industrijske in trgovske namene. S tem dejanjem se skoro neopaženo začinja nova atomska doba, ko se bo Velika Britanija in za njo ostali svet polagoma osvobodil odvisnosti od premoga in nafte.

JUGOSLAVIJA IN MADŽARSKA

Po razgovorih, ki jih je imel maršal Tito z ogrskimi komunisti, se bodo tudi gospodarski odnošaji med obema deželama znatno izboljšali.

Z ogrsko pomočjo nameravajo modernizirati in razširiti pristanišče na Reki in Jugoslavija bo v zameno dovolila Madžarom prost prehod blaga do morja. Ogrji hočejo omogočiti Jugoslaviji tudi izgradnjo novih velikih elektrarn ob reki Dravi in bodo zato prejeli čez mejo brezplačno električno energijo.

DOBRA LETINA

Trta je letos v Italiji precej dobro obrođila. Po cenitvah statističnega urada znaša pridelek grozdja 90 milijonov stotov. Povprečni pridelek prejšnjih let je bil približno za 10 milijonov stotov manjši.

DRZNI ZNANSTVENIKI

Prof. Jakob Piccard in italijanski geolog Pollini sta se prejšnji teden pogreznila blizu otoka Ponze s potapljaškim čolnom Trieste 3700 metrov globoko na morsko dno. V morskih brezih sta 4 ure in pol preučevala čudovite ribe, vodo, blato in rastlinje, skratka vse doslej človeškim očem nevidno tamkajšnje življenje.

Ko je čoln spet prišel na površino, sta junaška učenjaka začela urejevati zbrane podatke. Kakor silne zračne višine tako odkrivajo v naši dobi tudi morske globine človeštvu vse večje tajnosti!

DALJAVE SE KRČIJO

Razdalja iz Londona v Rim bo postala kmalu le kratek sprehod. Angleško letalo na reakcijski pogon je v petek to razdaljo 1430 kilometrov preletelo v dobri poldrugi uri.

AMERIŠKA PROPAGANDA

V volilni borbi za mesto predsednika republike se stranke poslužujejo najrazličnejših sredstev. Tako je Stevenson dal vprašate pri največjih zavarovalnih družbah, ali bi bile pripravljene zavarovati za življenje njegovega tekmeča Eisenhowerja. Te so seve odgovorile da ne, ker je prekoračil postavno dobo starosti. Zdaj Stevenson to izrablja, češ da na Eisenhowerja še zavarovalne družbe nič ne dajo.

GORIŠKI VOLIVCI

Za prihodnje volitve v goriški mestni svet 16. decembra je vpisanih v sezname 28.724 upravičencev, to je 1796 več volivcev kot l. 1952. Žensk je za 3.316 več kot moških. Ker se bodo volitve to pot opravile po proporcionalnem in ne več po večinskem sistemu, so izračunali, da potrebuje vsak kandidat okrog 600 glasov, če hoče biti izvoljen. Italijanski listi prerokujejo Slovencem 6 sedežev. Če bi nastopili složno, bi jih dobili še več.

Pred volitvami na Goriškem

Izjava Slov. kršč. soc. zveze

Sredi decembra bodo goriški Slovenci volili svoje zastopnike v občine in pokrajinski svet. Spet se bliža trenutek, ko bo naše ogroženo ljudstvo moralo dokazati, ali je politično dovolj zrelo, da zna res učinkovito in uspešno braniti svoje narodne koristi.

Decembrske volitve so tako važen dogodek, da so vsi zavedni Slovenci, posebno pa vodstva njihovih strank in struj, naravnost primorana zavzeti do njih nadvse jasno in odkrito stališče.

Tako je storilo tudi vodstvo Slov. kršč. socialne zveze, ki je dne 14. oktobra sprejelo naslednji sklep:

»Goriške Slovence mora pri prihodnjih volitvah voditi kot vrhovna gonilna sila skrb za skupne koristi ogroženega naroda, kateri se morajo podrediti vse koristi strank, struj in posameznih oseb.

Skupne narodne koristi nam pa nujno nalagajo troje:

1. V krajih, kjer je naš narod v svojem obstanku ogrožen ali v tako šibki manjšini, da brez enotnega nastopa ne more priti do lastnih predstavnikov, je dolžnost strank, da gredo složno in enotno na volitve.

2. V občinah, ki narodno niso ogrožene in kjer so Slovenci že po zakonu prisiljeni postaviti dve listi, naj pa velja načelo svobode: tu naj se volivci opredelijo po svojih posebnih socialnih in svetovnonazorskih idejah.

3. Da bi se skupne koristi ljudstva mogle uspešno braniti, je nujno potrebno, da se za naše kraje ustanovi nadstrankarski Narodni svet.

Današnje stanje je nevzdržno: slovensko prebivalstvo ima občutek, da je naš narod brez vodstva, in zato se ljudje vdajajo malodušnosti in pesimizmu, ki izpodkopujeta moralne temelje naše borbe za obstanek.

V skladu z zgornjim sklepom je bil dr. J. Bitežnik pooblaščen, naj takoj stopi v stik z vodstvi obstoječih strank in struj.

Zavoljo skupnega nastopa v primerih, kjer gre za složno obrambo vseslovenskih koristi, je povabil na sestanek zastopnike vseh političnih organizacij, zaradi volitev v krajih, kjer so Slovenci primorani postaviti dve različni listi, je pa povabil na razgovor le odločilne ljudi iz tako imenovane Slov. kat. skupnosti, ki je sestavni del Slov. dem. zveze, da bi se nekomunistične struje dogovorile o sestavi enotne liste v teh občinah.

RAZDIRAVCI NARODNE IN KATOLIŠKE SKUPNOSTI

Vsak človek iz ljudstva, ki zna le količkaj politično misliti, razume, da sta ti dve različni vabili bili logični in nujno potrebni, da ju je naravnost narekoval dejanski položaj v deželi.

Le voditelji izobraženci tega niso hoteli razumeti. V svojem časopisju, kjer so neutegoma objavili zaupni pismi dr. Bitežnika, trde, da »ležijo protislovja obeh vabil na dlani.« V resnici je pa treba, kakor vsakdo vidi, iskati »protislovja« le v glavah in zli volji posameznikov.

Vendar je politično najvažnejše dejstvo v tem, da so kar po časopisju odbili katerikoli stik s Slov. kršč. soc. zvezo: »mi demokratični slovenski katoličani se nikakor ne moremo vezati s tako organizacijo in niti se ne razgovarjati z njo za kakršen koli skupni nastop pri volitvah.«

»Slovenski demokrati in katoličani« — bemo drugod — »nastopajo na volitvah samostojno.«

Kaj sledi iz tega? Vsak trezen slovenski človek mora neizbežno priti do dvoje zaključkov:

1. Oni odklanjajo enotno in složno obrambo skupnih življenjskih koristi naroda tudi tam, kjer gre za goli obstanek Slovencev, četudi množice že leta na glas zahtevajo, naj se vse naše stranke in struje vsaj v teh temeljnih vprašanjih združijo.

Našemu ljudstvu se predstavljajo torej kot nasprotniki in razdirači slovenskega narodnega občestva.

2. Obenem so se predstavili javnosti tudi kot načelni nasprotniki »katerikoli skupnega nastopa« slovenskih katoličanov.

Torej tudi razdiravci sleherne katoliške skupnosti!

In vse to v imenu načel »Slovenske katoliške skupnosti!« Večje ironije si človeška pamet ne more misliti.

Vsakdo se sprašuje, komu naj taka politika koristi. Eno je vsekakor vsakomur jasno: da Slovincem prav gotovo ne!

OTROŠKI POSLANIK

V Neapelju je prispel iz Amerike 10-letni Stanley Werley, ki ga imenujejo »poslanika otrok«. S seboj nosi 10.000 darilnih zavojev z igračkami in obleko za revno decu. Darove zbira z lastnimi sredstvi posebna družba otrok v Filadelfiji, ki ima v načrtu, da raztegne to »bratstvo otrok« po vsem svetu.

Tako uči in opominja najmlajši rod odrasle, kako bi morala biti vsa človeška družba ena sama velika družina.

Nauki z zasedanja največje italijanske stranke

(Nadaljevanje s 1. strani)

in poslanstvu visoko nad vsemi strankami in nad sleherno politiko. V politiko poseže de tedaj, kadar je treba zavrniti in obsoditi gibanja, ki taje in pobijajo krščansko moralno.

Značilno za naše malenkostne razmere pa je, da nekateri naši vodilni katoličani ta od vseh priznana načela krščanstva očitno odklanjajo. V njihovem glasilu smo svoj čas n. pr. brali tele stavke: Bog je »uporne Izraelce v puščavi občutno kaznoval, ker so se upirali njegovi politiki.« — Kristus je »ostro posegal v zadeve političnega življenja.« — »Vsak katoličan je politik.«

Malo je manjkalo, da ni časopis trdil, da je Bog pravzaprav politični voditelj in njegova Cerkev politična stranka! Kakšni zmešani pojmi o bistvu krščanstva in politike!

NOVICE

SKROMEN KRALJ

Grški kralj Pavel je sklenil zapreti kraljevsko palačo in odpustiti iz službe polovico dvorjanov. Preselil se bo v preprosto vilo. To je odredil zavoljo varčevanja. Zanimivo je, da je kralj odbil tudi povisek plače ali apanaže, ki mu jo je bil odobril parlament. Take reči se redko dogajajo.

DEŽELA NASPROTIJ

Prebivalstvo ogromne Indije neprestano raste. Vsako minuto se pomnoži za 10 novorojenčkov in čez 20 let bo štela Indija okrog 470 milijonov duš in igrala v svetu zelo važno vlogo.

Danes stoje pa Nehru in njegovi sodelavci pred skoro nepremagljivimi socialnimi nalogami, ker je Indija še zaostala dežela, polna nasprotij: nekateri maharadži se valijo v razkošnem bogastvu, tako ima na priliko princ iz Jaipurja 2222 milijonov letnih dohodkov, istočasno pa prosjači po indijskih cestah nad en milijon gobavcev, ker zanje nihče ne skrbi.

Prebivalstvo je na splošno zelo slabo hranjeno.

Vsako leto pomrjejo stotisoči otrok, obenem bega pa po deželi 150 milijonov shujšanih krav, ki se jih po indijskih verskih predpisih ne sme nihče dotakniti, ker so proglašene za »svete živali.« Od tod silno pomanjkanje mleka za otroke in odrasle.

Koliko dela in truda bo še treba, preden bodo novi voditelji pravično uredili družbene razmere v svoji domovini!

Pazite na gobe!

Ta teden so v Trstu morali odpeljati v bolnišnico že 14 oseb, ki so se zastrupile z gobami. Zdravnikom so izjavile, da so gobe nabrale v bližini Piščancev. Tržaška občina opozarja meščane, naj gobe kupujejo le na Pokritem trgu, kjer je sad zdravniško pregledan. Kdor jih pa sam nabira, je najboljše, če jih da pregledati strokovnjaku.

Kršč. demokracija je v Trentu zagovarjala polno svobodo in neodvisnost svojega političnega udejstvovanja tudi zavoljo tega, da bi javnost ne metala v en koš Cerkev in stranke italijanskih katoličanov ter delala za napake stranke odgovorno Cerkev. Če bi Kršč. demokracija raynala drugače — je rekel Scelba — bi po nepotrebnem le večala število sovražnikov vere ter izzvala v državi oster antiklerikalizem.

Kako pravilno sodi Scelba, nam nudijo najočitnejši dokaz razmere v slovenski manjšini naših krajev. Kako neizmerno so škodali ugledu vere in Cerkve oni naši »integralni katoličani«, ki skušajo koristiti Cerkev enačiti s koristmi ene politične struje! Ni ga brezbožnika in brezverca, ki bi mogel bolj škodovati veri kot oni!

To je tudi dragocen nauk, ki ga daje tukajšnjim Slovincem občni zbor v Trentu.

Dopisi s Tržaškega

DOMJO

Veseli nas, da je svetovalec g. Marij Grbec na zadnjem zborovanju pokrajinskega sveta sprožil vprašanje razlaševanja kmečkih posestev pri Domju. Kakor smo že večkrat poudarili, bi bil že skrajni čas, da oblastva ukrenejo nekaj zares učinkovitega v korist naših kmetovalcev, ki jih današnji razlastitveni ukrepi silijo v obup.

Svetovalec Grbec je opozoril predsednika pokrajinskega sveta prof. Gregorettija, da se Ustanova industrijskega pristanišča, v kateri sedi tudi predstavnik pokrajine, ne poslužuje osnovnega zakona iz leta 1865, ki bi edini moral urejevati razlaševanje zemljišč v javno korist. Ta namreč določa, da mora prefekt izročiti sodniji seznam posestnikov, ki jih bodo razlastili, sodnija pa imenuje od enega do tri strokovnjake, da ocenijo škodo. Ustanova za industrijsko pristanišče pa se poslužuje ukaza št. 66 bivše ZVU, po katerem sme prefektura izdajati odloke o »dokončni zasedbi« zemljišč, ne da bi obenem določila odškodnino. Tako se dogaja, da kmetovalci dobivajo od 100 do 250 lir za kv. meter razlaščenega zemljišča, kar je očitna krivica. Svetovalec Grbec je zato prosil predsednika Gregorettija, naj čimprej preneha izdajati zgoraj omenjene odloke ter začne izvajati zakon iz leta 1865.

Predsednik je odgovoril, da bo to vprašanje proučil ter odgovoril na eni prihodnjih sej.

LONJER

Lonjerci ter vsi prebivalci bližnjih predmestnih okrajev, zlasti Podlonjerja, se še vedno razburjajo, ker je podjetje ATUM, ki vzdržuje avtobusno zvezo z mestom, podražilo ceno voznih listkov. Naši ljudje niso bili pravzaprav nikdar preveč zadovoljni s tem prevoznim podjetjem, bodisi zaradi slabih in zanemarjenih avtobusov, bodisi zaradi ne ravno preveč vzornega vedenja uslužbenecov. Nezadovoljstvo naših ljudi pa je doseglo višek, ko je podjetje sklenilo podražiti ceno posameznega voznega listka za 5 lir. Ta ukrep je ATUM skušalo opravičiti, češ da ta progna ni mestna in da so ceste zelo slabe, kar povzroča znatne okvare vsem vozilom.

Ne dvomimo, da so ti ugovori utemeljeni, vendar še zdaleč ne tako tehtni, da je smelo podjetje ukreniti nekaj, kar je tako živo zadelo koristi vseh tukajšnjih prebivalcev, predvsem delavcev. Ti morajo namreč poleg avtobusa plačevati dnevno tudi po več tramvajev, tako da se (konec meseca nabere precejšnja vsota denarja, kar močno krči mesečni zaslužek. Ker se zna zgoditi, da bo v bodočnosti podjetje skušalo uvesti še dražje cene, bi bilo pametno, če bi se za to zadevo zavzela mestna občina ter morda sama poskrbela za avtobusno zvezo z Lonjercem.

Vaščan

SV. M. MAGDALENA SPODNJA

Sv. M. M. Spodnja je bila še pred nekaj desetletji podobna veliki raztreseni vasi. Kasneje se je pa razvila v tržaško predmestje in takšna je bila še do pred nekaj leti. Povojni vsestranski, čeprav nenaravni, gradbeni razmah Trsta je posegel tudi v našo

smer, tako da je danes naš kraj pravzaprav sestavni del mesta. Razume se, da je ta razvoj odločilno vplival ne samo na zunanje lice našega okraja, temveč bistveno spremenil tudi miselnost, navade ter običaje tukajšnjih prebivalcev. Na žalost moramo priznati, da je pomeščanjenje obenem povzročilo ali pospešilo proces raznarodovanja.

Ni naš namen, da bi tu razglabljali, kako naj se ta za naš narod silno škodljiv pojav onemogoči, temveč hočemo danes opozoriti oblastva le na eno izmed velikih nevesčnosti, ki jih je prineslo pomeščanjenje. Čeprav živimo danes že v pravcatem mestu, ugotavljamo, da ni tu še nobenih natančno določenih ulic. Vse hišne številke so silno nesmotrno razdeljene in premešane.

Dogaja se, da se, kdor hoče obiskati kako družino in dobro ne pozna kraja, mora obrniti na policijske urade, kjer šele lahko dobi potrebna pojasnila. Zato bi bil skrajni čas, da bi mestna uprava določila nove ulice ter hišne številke, kar bi bilo v splošno našo korist ter zadovoljstvo.

O številnih drugih potrebah bomo pisali enkrat prihodnjic.

T.

MAČKOVLJE

Z velikim zadovoljstvom smo zvedeli, da namerava pokrajinska uprava urediti cesto za Oreh. V ta namen je pokrajina zaprosila državna oblastva, naj ji nakažejo 5 in pol milijona lir. Željeti bi pa bilo, da bi čimprej asfaltirali tudi cesto proti Dolini, ki je precej prometna. Ta naša želja se bo najbrž uresničila, saj smo prejšnji teden videli tehnike, kako so pridno merili pot.

Preteklo soboto je zaključila svoja dela italijansko-jugoslovanska razmejitvena komisija. Doslej je dokončno uredila mejo od Socerba do morja. V glavnem gre le za malenkostne spremembe razmejitvene črte, ki so jo leta 1954 bila določila anglo-ameriška ter jugoslovanska oblastva. Medtem ko so mejo doslej zaznamovali rumeni količki, jo bodo odslej označevali beli kamni.

Komisija bo v kratkem nadaljevala z delom tudi na tistem predelu meje, ki gre od Socerba do Peska. V nekaterih primerih so oblastva upoštevala želje ter potrebe lastnikov zemljišč, naj se razmejitvena črta potegne tako, da ne bo po nepotrebnem delila nekaterih njiv, vrtov ter celo hiš, kakor se je dogajalo n. pr. v bližini Milj.

ŠEMPOLAJ

Nedavno od tega smo pisali, da se skozi šempolajski blok čedalje bolj razvija obmejni promet. Zato smo izrazili željo, naj bi oblastva čimprej asfaltirala našo glavno cesto za Trst, da bi se tako odstranil prah, ki ga dvigajo motorna vozila. Vse kaže, da bo naša prošnja v doglednem času uslišana. Pokrajinski svet je namreč ta teden naprosil generalni komisariat, naj mu nakaže 25 milijonov za ureditev ter asfaltiranje te važne ceste. Nadaljnjih 15 milijonov pa je pokrajina zahtevala za asfaltiranje poti iz Šempolaja v Mavhinje. Ker so nam zagotovili, da bodo kmalu začeli asfaltirati tudi del ceste proti Nabrežini, lahko rečemo, da smo prav zadovoljni.

Bliža se dan, ko se bomo spomnili vseh rajnih. Želeli bi, da bi vsaj za to priliko bilo naše pokopališče lepo urejeno in počiščeno. Božja njiva bi pravzaprav morala biti vedno v najlepšem redu, ki ga pa pri nas na žalost ni. Zato pomagajmo vsi, da bo pokopališče na vseh vernih duš dan v največji snagi in v redu, kajti tudi na ta način bomo dostojno obhajali spomin svojih rajnih.

Z.

SLIVNO

Slivenci smo navajeni, da nas občinska uprava zanemarja. Tako se je vsaj dogajalo vsa prejšnja leta. Upali smo, da bo nova uprava vsaj v začetku posvetila malo več pažnje našim vaškim potrebam, saj pravijo da »nova metla dobro pometa«. Zdi se pa, da temu ni tako. Res je sicer, da se bo v naši vasi zidalo šolsko poslopje, ki ga doslej nismo imeli, vendar so pri nas še druge potrebe, za katere bi se naši občinski možje morali zanimati.

Več let se borimo, da bi nekoliko popravili pot proti Sesljanu, toda tu se razen majhnih in večsah odvečnih del ni nikdar nič zares učinkovitega naredilo. Pravzaprav so vse ceste, ki vodijo v našo vas, več ali manj slabe in bi jih bilo treba urediti. Nezadostna je nadalje javna razsvetljava in tudi vodovod ni tako napeljan, kakor bi lahko bil.

Slišali smo, da ima občina za urejevanje cest na razpolago 30 milijonov. Slivenci nismo zahtevni, toda 200 tisoč lir bi pa lahko domača uprava določila za naše izredno slabe poti.

Za danes dovolj, saj se bomo prihodnjic še oglasili.

Kj.

SEMAFOR

... NON LICET BOVI!

»Il Piccolo« je v nedeljo, 21. t. m., prinesel notico, v kateri neko društvo A. M. I. (Društvo italijanskih mazzinijevcev) obžaluje, da uporabljajo italijanski častnikarji za avtonomistične, oziroma separatistične težnje Južnih Tirolov izraz »iredentizem«. Ta je bil za A. M. I. »zgodovinsko gibanje le italijanskega narodnega prebujenja, ki je hotelo odrešiti še neodrešene italijanske pokrajine izpod tujega jarma«.

Tega iredentizma po mnenju omenjenega društva ni zamenjavati z vsenemskim separatizmom Južnih Tirolov. Ta »izvira samo iz spletk, s katerimi skušajo umetno zasejati razdor med italijanskim in nemškimi narodom«.

To pomeni, da je iredentizem upravičen samo, če ga uganjajo italijanske narodne manjšine, obsojanja vreden pojav pa je pri vseh drugih manjšinah. Logika, vredna potomcev tistih, ki so si izmislili pregovor »Quod licet Jovi, non licet bovi«. Nekateri pravijo taki logiki v politiki tudi makiavelizem. Po našem mnenju pa je samo naivnost.

TOVARNA

Princič

KRMIN - CORMONS

TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

— Dopisi iz Goriške —

UPRAVNE VOLITVE NA GORIŠKEM

Goriški prefekt je razglasil v četrtek preteklega tedna, da bodo volitve za novi deželni svet in občine v nedeljo 16. decembra.

Gorica bo izvolila 40 svetovalcev, Tržič 30, Krmin 20, Gradiška 20, Ronke 20, Doberdob 15, Zagraj 15, Števerjan 15, Sovodnje 15.

SEJA POKRAJINSKEGA SVETA

Pokrajinski svet je v soboto med drugim razpravljal o pomoči, ki jo bo nudilo goriškim kmetovalcem tukajšnje Kmetijske nadzorništvu. Odbornik dr. Gaspardis je sporočil, da bo pomoč znašala okrog poldrugi milijon lir. Že ob tem poročilu se je razvila precej dolga razprava. Hudomušni, a prijazni svetovalec dr. Delpin se je potegnil zlasti za razvoj domače kokošereje, češ da bi kasneje ne bilo treba uvažati piščancev iz Jugoslavije. Omenjeni gospod ima očitno rad te živalice.

Svetovalec Poletto je pravilno pripomnil, da bi morale pri razdeljevanju te pomoči predvsem sodelovati tiste občine, ki jim je najbolj pri srcu napredek poljedelstva.

Sledilo je poročilo o pomoči, ki jo goriški živinorejci hoče dati država. Ta pomoč bo znašala 6.250.000 lir.

Svetovalci so vsestransko obravnavali tudi nov načrt plač za uradništvo, ki predvideva 22 milijonov lir novih bremen za pokrajino.

Končno je pokrajinski svet razpravljal tudi o obračunu za preteklo leto, ki je bil sprejet z večino glasov.

Zastopnik Slovencev, g. Bratuž, je izjavil, da ne more kljub najboljši volji glasovati za predlagani obračun, ker je uprava pokazala popolno nezanimanje za gospodarske in kulturne potrebe slovenskega prebivalstva. Saj ni hotela dati niti za prepotrebno Slovensko sirotišče niti beliča. Uprava ni nadalje prav nič hotela narediti za to, da bi otroci slovenskih optantov lahko obiskovali slovenske šole, in to zaradi tega, ker je hotela z njimi napolniti italijanske zavode. Zato je slovenski predstavnik glasoval proti obračunu.

Prav je imel in vsi Slovenci njegovo stališče odobravamo! Sicer pa se, hvala Bogu, bliža ustanovitev deželne avtonomije s posebnim statutom in Slovenci upamo, da bo mo tedaj boljše zaščiteni.

Ob koncu naj še izrazimo svoje začudenje, ker so odborniki in predsednik ob teh besedah kar onemeli, medtem ko so dovolili, da je g. Bratužu odgovoril le misovec dr. Delpin.

SOVODNJE

V sredo preteklega tedna je imel občinski svet brzkone predzadnje sejo pred volitvami.

Svetovalci so odobrili nagrado mirovne občinskemu sodniku, zavrnilo so pa prošnjo za povrnitev bolniških stroškov Tomšiču Aleksandru. Prav tako so odbili prošnjo, naj se šolski knjižnici nabavi omara. Ta sklep so utemeljili, češ da ni denarnih sredstev, česar pa ne moremo pohvaliti, saj ena omara ne stane mnogo.

Sklenili so nadalje, naj se potroši nadaljnjih 290.000 lir za popravilo hiš. Dalj časa je svet razpravljal o občinskem gradbenem

pravilniku. Končno so se svetovalci sporazumeli, da se morajo stavbe v naselju graditi najmanj tri metre od ceste. Nato so občinski možje sklenili, da se zaenkrat na sovojenjskem župnišču izvršijo le najnujnejša popravila. Popolna preureditev pa se bo izvedla prihodnje leto.

Gradnjo otroškega vrta v Rupi občinska uprava ne more začeti, dokler ne dobi še 1 milijona 600 tisoč lir, za kar je pravočasno že vložila prošnjo. Svetovalci so končno soglasno odobrili, da občina odstopi del svojega zemljišča za zgradnjo nove stanovanjske hiše, za katero je država že dala prispevek. Občina pa je postavila pogoj, da bo v novi hiši moral dobiti stanovanje tudi občinski uradnik.

Nova šeststanovanjska hiša bo zgrajena pri »Ušarju«.

V ponedeljek preteklega tedna se je obilna množica poslovala od 73-letne domačinke Uršule Tomšič roj. Butkovič.

Pokojnica je bila verna in vzorna mati, zavedna Slovenka in dobra gospodinja, ki je vsem potrebnim, če je le mogla, rada pomagala.

Naj bo blagi pokojnici ljubi Bog bogati plačnik, njenim sorodnikom pa izrekamo iskreno in globoko sožalje.

ŠTEVERJAN

Mi Števerjanci se pred vsem drugim zanimamo za vesti, ki se tičejo gradnje vodovodov v raznih občinah na Goriškem. Čestitamo svojim sosedom v Subidu in Plešivem, ker so sedaj gotovi, da bodo tudi oni v kratkem deležni največjega božjega daru, to je zdrave pitne vode. Dobili jo bodo iz krminskega vodovoda. Ravno tako smo zvedeli iz dopisov Novega lista, da je država nakazala za obnovo in razširitev doberdobskega vodovoda nad 18 milijonov lir.

V Zdravščini bodo v kratkem zgradili novo vodno črpalko, ki naj nadomesti zastarelo na doberdobskem jezeru. Črpalka bo služila tudi za napeljavo vode v vse vasi sovojenjske občine. Kolikor je nam znano, je naš prelepi Števerjan še edina občina na Goriškem, ki doslej še ne ve, kako in od kod bo dobila zaželeno pitno vodo. O trpljenju in mukah ter o neprecenljivi gospodarski škodi, ki smo jo morali mi Števerjanci zaradi pomanjkanja lastnega vodovoda pretrpeti skozi 40 let, odkar je naša vas prišla pod Italijo, bi lahko napisali celo knjigo. In kdo naj nima usmiljenja z našo živino, s katero smo morali vsako poletje prevažati vodo iz Pevme in celo iz Soče?

Zato smo hvaležni deželnemu in občinskemu svetovalcu Rudiju Bratužu, ki je na ponedeljkovi seji mestnega sveta zopet orisal naš žalostni gospodarsko-zdravstveni položaj ter od goriške občine zahteval, naj podaljša svojo vodovodno mrežo do Števerjana. Tudi na seji deželnega sveta je pretekli teden g. Rudi Bratuž izjavil, da ne more glasovati za obračun deželne uprave, ker je pregrobo zamenjala gospodarske potrebe slovenskega prebivalstva. Doslej ni še dala niti vinarja podpore za kakšno humano-kulturno slovensko ustanovo. Docela je tudi ostala brezbržna do nujno potrebno zgradnjo števerjanskega vodovoda. In vendar bi bila dolžnost te

uprave, da osrednji vladi v Rimu predloži nujnost tega javnega dela. Saj je celo Il Piccolo že skoro poldrugo leto od tega napisal, da se bo Števerjan v kratkem veselil največje ljudske dobrine — vode!

Trgovina z moštom se je že pričela. Nekaj tokajca smo že z drožjem vred prodali po 75 lir liter.

Z OSLAVJA

V soboto smo pogrebli posestnika Florijana Primožiča. Po dolgi in mučni boleznii je zapustil to solzno dolino v 82. letu življenja.

Bil je najstarejši možki naše vasi. Bil je priden in skrben gospodar. Z veseljem je sodeloval v našem izobraževalnem društvu za časa g. Terčelja in pri bivši kmečki hranilnici in posojilnici. Živel in umrl je kot veren mož. Bog mu daj večni mir! Žaljujoči družini iskreno sožalje!

Zadnjič smo čitali v Novem listu, da dela pri vodovodu le počasi napredujejo. Zdi se, da se je prejšnji teden delo za spoznanje zgamilo, a še premalo. Ljudje se čudijo, da se premalo upošteva za takšno delo ugodno vreme in na splošno pravijo, da je premalo delavcev. Kakor smo na eni strani zelo zadovoljni, da se gradi vodovod, tako smo na drugi zelo prizadeti. Ravno za časa trgatve, ki je naš glavni pridelek, in ko poti najbolj potrebujemo za dovoz vode in prevoz pridelkov, so bile poti neuporabne in razrite.

To pomeni za nas polno muk in občutno gmotno škodo. Vsaj sedaj naj bi podjetje pohitelo, da ne bodo imeli prav hudomušneži, ki pravijo, da bo delo končano šele za veliko noč.

DRŽAVNI PRISPEVEK ZA C.A.F.O.

Predsednika Vzhodno-furlanskega vodovoda so obvestili, da je vlada nakazala 32 milijonov lir za podaljšanje vodovoda v občine Gradiška, Zagraj, Foljan, Kopriva in Moša.

Prebivalstvo obdarovanih furlanskih občin se je vesti jako razveselilo in z njim se veselimo tudi slovenski sodečelani, ki upamo, da bodo podobno novico dobili v kratkem tudi župani obeh slovenskih občin Števerjana in Sovodenj.

PLEŠIVO

Pred meseci smo čitateljem v Novem listu sporočili, da je krminski občinski svet sklenil podaljšati krminski vodovod do naše vasi in Subida, ki sta še vedno brez zdrave pitne vode.

Pretekli teden so na dražbi izročili izvedbo tega prevažnega gospodarsko-zdravstvenega javnega dela tržaškemu podjetju Cessia.

Upamo, da se bo podjetje čimprej lotilo poverjenih ji del, tako da bo v kratkem času tekla v naših hišah zaželeno voda.

SMRT

Pretekli teden je umrl v Gorici gospod Jožko Ferjančič. Pokojnik je bil znan kot izvedenec v starinoslovju. Z ljubeznijo je zbiral staro pohištvo, slike, knjige in druge starine. Dosti teh predmetov je posodil za razstavo »Gorica v 18. stoletju«, kjer vzbujajo precej občudovanja. Po svojem značaju je bil dober in tih človek. Naj uživa večni mir!

AKADEMSKO-SREDNJEŠOLSKI KLUB »SIMON GREGORČIČ« v Gorici priredi v soboto, 27. oktobra ob 20.30, na sedežu ul. Ascoli 1/I. predavanje »ZGO-DOVINSKI RAZVOJ SLOVENSKEGA VISJEGA SOLSTVA«, ki ga bo imel prof. dr. Janko Jež iz Trsta. Vljudno vabljeni.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

V nedeljo, 14. oktobra, je obhajal svoj rojstni dan najstarejši beneški Slovenec. To je Jožef Jusič iz Klenja pri Šempetru. Srečni starček je končal 101 leto pri dobrem zdravju. Palico rabi le iz navade. Tudi pri letošnji trgatvi je domačim pomagal. Ko smo ga vprašali, čemu pripisuje dolgost svojega življenja, nam je odgovoril, da je imel že 11 let, ko ga je »pouerbala« Italija od Avstrije. »Marsikaj sem poskusil in prestal v življenju, posebno za časa vojn pa sem tudi moral večkrat stiskati, vendar sem bil vedno dobre volje in 'spasan'. Tudi 'glaž vina sem rad popiu, pa nikul čez mjero!'« Dobremu starčku želimo še mnogo srečnih let.

Sreča se je oglasila v hiši Julija Terranova iz sosednega Dolenjega Brnasa, ki je v službi pri tukajšnjem električnem podjetju. Pri »Tocalciu« je zadel dvanajstico z nagrado 430.000 lir. Čestitamo!

Tudi lovci iz Tarčeta so letos posebno srečni; v enem tednu so na Miji postrelili kar pet divjih koz, ki so se vtihotapile čez mejo brez prepustnice. Tudi 70 kg težak merjasec jim je padel v zasedo, ki mu jo je postavil naš živino-zdravnik na mersinski planini pod vrhom Matajurija.

Šolsko leto je tudi pri nas v polnem teku. Vsako jutro prikoldsari v Šempeter na stotine srednješolcev in učiteljsčnikov. Skupno z onimi, ki hodijo v strokovno šolo jih je nad 700. Pri tem številu ne pridejo v poštev otroci osnovnih šol. Tudi oba internata, moški in ženski, sta popolnoma zasedena. Seveda je več študentov tudi iz Furlanije.

Ako pomislimo, da je več stotin naših pobičev na stroške vlade v raznih zavodih v Furlaniji, lahko razumemo, zakaj v poljedelstvu le redkokdaj srečamo mladega človeka. Gospodarske in socialne razmere v Slovenski

Benečiji se sprminjajo. Šempeterske šole uživajo pri dijakih velik ugled, zato prihajajo tudi Furlani radi k nam študirat. V obmejnem središču, na zdravem in čistem nadiškem podnebju in zraku se tudi povprečni možgani ne upirajo učenju, zato so tudi uspehi na naših šolah vedno odlični. Pomislite, da so letos vsi dijaki na naših šolah izdelali izpite! Niti eden ni bil zavržen. Takih uspehov ni bilo niti na eni šoli v državi! Ti uspehi so najboljša reklama za naše šole. Čestitati moramo ne le profesorjem, ampak tudi dijakom.

Turizem pri nas vedno bolj napreduje. Kljub jesenskem vremenu, je ob nedeljah vedno veliko izletnikov. Starogorski romarji s Tržaškega in Goriškega pridejo radi k nam na kosilo. To pomeni, da naši gostilničarji izletnikov in romarjev ne odirajo.

IZ RAJBLJA

Razmere v našem rudniku se vedno bolj zaostrujejo. Stavka 800 rudarjev traja že več kot 14 dni. Čitatelji Novega lista že vedo, da je do te stavke prišlo zaradi nezaslišanega ukrepa, s katerim je uprava podjetja svojevoljno znižala proizvodno nagrado za zadnje tri mesece, čeprav se je med tem proizvodnja zvišala. Podjetje je tudi razglasilo, da bo odpustilo 15 odstotkov delavstva. S tem ukrepom bi bilo vrženih na cesto 200 delavcev.

Upamo pa, da tega ukrepa rudniška uprava ne bo utegnila izvesti, ker je medtem eden izmed videmskih poslancev že obvestil vlado o preresnem položaju v našem rudniku in o nameri uprave, da odpusti 200 delavcev.

V četrtek preteklega tedna je prišlo pred našim rudnikom do neprijetnega dogodka. Medtem ko so se zastopniki sindikatov razgovarjali s predstavniki rudniškega podjetja iz Vidma, je uprava hotela odvesti iz rudnika tovarnik, ki je bil napolnjen z rudo. Tovornik so stražili orožniki. Tedaj so se pa delavci

in drugi domačini postavili pred rudnik, da bi preprečili odvoz rude. V tem trenutku se je zgodilo nekaj, česar ne moremo drugače označiti kot surovo izzivanje delavstva in celotnega prebivalstva, ki je zaradi zadnjih ukrepov nesocialne rudniške uprave že tako v prenapetem razpoloženju.

Ko so orožniki opazili namero množice, se je zagnal mednjo orožnik na motornem vozilu ter podrl na tla celo nekega delavca, ki se je pri padcu precej hudo poškodoval. Zaradi tega je nastal med množico in orožniki prepir. Da ni prišlo do hujšega, gre zasluga šoferju, ki je zapustil tovarnik. Tako je ostalo vozilo z rudo pred rudnikom. Kot glasniki javnega mnjenja pozivamo upravo rudnika, naj preneha z nedopustnim in nesocialnim draženjem delavstva in domačega prebivalstva.

Prav bi bilo, da ministrstvo čimprej resno prouči možnost priključitve našega rudnika k napol državni ustanovi IRI, kar je od nje ga že zahteval omenjeni videmski državni poslanec.

UKVE

Večkrat smo v Novem listu že poročali, da namerava neka goriška družba zgraditi vzpenjačo na vrh Sv. Višarij. Dalj časa so strokovnjaki ugrabili, ali naj se vzpenjača dvigne iz Žabnic ali iz Ovčje vesi. Končno so se odločili za Ovčjo ves. Zadnje dni so se začela že gradbena dela. Nova naprava pojde od postaje v Ovčji vesi do znanega visokega križa na hribu, ki se dviga nasproti višarski cerkvi. Menijo, da bo vzpenjača dokončana že v tem letu. Sodobna tehnika je torej že prodrla do samega vrha priljubljene in starodavne svetovišarske božje poti. Tudi verni zemljani se pač morajo z njo sprijazniti, ker njenega pohoda ne more nihče preprečiti. Vendar obnavljamo tudi ob tej priliki poziv na oblastva, naj poskrbe, da se ne bo brez potrebe skrunil verski značaj naše svete gore. To je še toliko bolj potrebno, ker bo božja pot odslej dostopna ob vsakem vremenu in v vseh letnih časih.

Pri kriških ribičih

3

R. B.

Še večjo skrb pa prizadevajo ribiške ladje, ki jih danes goni motor. »Admiralska« ladja ribiškega brodogoja je »bragoc«. Ta je že precej velika. Ko so imeli »Angležic« še »Sv. Jurija«, je bil dolg nad dvanajst metrov, širok je pa bil od tri do pet. Mogočen jambor, kateremu so pravili tudi »drevo«, je trdno stal na sredi. Z njegovega vrha tečejo vrvi na škrpce, ki nosijo »železo« ali sidro in sukajo ogromno krmilo. Poglavitna reč, brez katere sploh ne moreš ribariti, je pa mreža. Visoka je do petinpetdeset metrov, vleče se pa nekaj sto metrov na daleč. Kadar jo zvijejo na kup, je na krovu kar cela gora vrvi. Ta ribiška priprava pa je presneto draga. Njena vrednost je znašala pred tridesetimi leti nič manj kot petindvajset tisoč lir! Zdaj pa zračunajte, kakšno bogastvo je to po današnji vrednosti. Povedali so mi, da cenijo nad en milijon lir.

Potemtakem ni čudno, da se po trdem delu utrujeni ribiči pridušajo, da morje da-

nes slabo vrže. Tako velikansko mrežo spuščajo seveda z vijaki v morje. Kadar se napolni rib, je pa ribičem na mrzli vodi vroče kot v peklju, ker morajo napenjati mišice, da jo izvlečejo. O tem delu bomo pa pozneje še brali.

Zdaj pa pogledimo malo za našim brodogojem. Bragoc ali barka ali če hočete poznati še križanski izraz, bieron je tudi na zunaj lepo pobarvan. Na premcu varje glavni zavetnik: pri »Angležih« je bil sv. Jurij, danes imajo »Bibici« svetega Primoža, ki je bolj domač in pri roki, ker tam z griča varje može, ko divja huda ura nad morjem.

Takrat znajo tudi naši ribiči bolj milo govoriti in vpiti; kadar je morje gladko kot olje in ni nobene nevarnosti, tedaj pa kar iz navade, kot pri vseh ribičih, vrejo kaj rade iz ust razne krepke besede, da je huđič še kar angele med njimi.

Ker smo že pri nevihtah na morju in da vidimo pod raskavo skorjo dobro srce, po-

glejmo, kako so se znali zahvaliti za prestane nevarnosti. Zato naj povem še o starodavnem zaobljubljenem romanju. Navada je bila v Križu, da so se zadnje nedeljo v juliju zbrali »v mu« vsi ribiški čolni in barke. V dolgi vrsti so odjadrili k Materi božji na Barbano. V prvi ladji je bil domač župnik. Po službi božji v svetišču je slovesno blagoslovil romarske in ribiške čolne.

Ribiške ladje so razdelili po delu in opremljeni v tri vrste. Omenili smo že »bragoc«. Za njimi pride »ščifa«, ki je še vedno precej velika. Pri lovu na sardele ima nalogo, da vleče in razpenja mrežo na visoko. Prav posebne vrste in s posebno nalogo so pa male jadrnice »lampare«. Ob bokih jim visijo mogočne karbidne ali električne svetilke, velike kot kak plavnik. Z močno svetlobo po nekaj tisoč sveč slepijo in vabijo k ladji cele gore rib. Včasih se čoln kar gnete skozi srebrne luskine. Med tem plesom pa ostale ladje v velikanskem krogu vlačijo mrežo in jo zadržujejo.

Seveda ima vsaka vrsta ribjega lova svoj čas, svoj način, pa tudi mreže in ladje, ki so nalašč za to pripravne. Ni lahka ribiška mojstrovina in še pri vsej spretnosti dostikrat prinese le — prazne mreže in cajne.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Anton Medved - pesnik minljivosti

Bršljanski:

Ah, le jesen je tožna v leti,
pozimski mir nikdar tako.
Grenko je mreti in umreti,
a mrtev biti je sladko.

A. Medved

Anton Medved, pozabljeni slovenski poet-filozof, je zagledal luč slovenskega sveta 19. maja 1869 v Kamniku, ali njegova pesem ni prav nič majska; jesenska je, trpka, gorjupa kot pelin, v njej srečujes smrt na vsaki strani dveh knjig Poezij, ki jih je izdal v Ljubljani, prvo leta 1905, drugo leta 1909.

Kljub temu pa iz njegovih verzov ne izžareva ta obup in ničnost, ampak so polni zaupanja v Boga, ki napravi konec minljivosti in poetu položi v roke strune, ki jih ob Bogu-poetu ne bo nikoli več odložil:

»Vi ljubite življenje, jaz ljubim smrt,
pogled v lepši, boljši vek uprt.«

Ze njegova mladost je bila grenka, njegov oče je bil sodar, družina je bila velika in že v zgodnji mladosti mu je umrla mati, ki je vzljubila slovensko knjigo in zelo vplivala na študenta, da je ni mogel nikoli pozabiti. Najlepše elegije je posvetil njej:

Spremila te je v grob kesa molitev,
ni takrat življenja sam izgubil,
rajna mati.« (Materi)

In v drugi žalostinki »Na materinem grobu« poje:

Poslednji žar je na planinah krilil,
ko sem na materin pokleknil grob,
in tiho mrl je, kot bi se mu smilil.
Dom zemeljski, tako bogat, a skop
odmeril je prostorček ozek, plitev
za srca ti brezmejnega pokop.
Tu si končala trudna hudo bitev
življenja mladega na vekov vek.
Spremila te je v grob kesa molitev.
A mepe spremlja tvoj poslednji rek,
da smrt je boljša kot življenje prazno,
in pesem lepša, kot je daljni jek.
O mati, kaj naj ljubim? Smrt prijazno,
zdravnico zemeljskih težav in ran?»

Na materinem grobu na Zalah je pel pesnik novo mašo, a spomin na mrtvo mater in minljivost življenja ga nikoli nista zapustila. Njega samega je

Vsi sveti na Krasu

Grobovi kot povsod na svetu.
Cipres ni tujih tu, le starci bori
se rajni klanjajo na gmajni v gori.
Srebrš se krizanteme v cvetu.

Dan sončnat, kot da ni jeseni
na Krasu, kamnov še cveto kristali
ob grobu, kjer junaki pali
za svobodo so z zimzeleni.

Zvone otožno komenski zvonovi,
zvoniki odgovarjajo do Doberdoba,
slovenskih fantov velikega groba.
Sepečejo o njih si borovi gozdovi.

Bršljanski

usoda kruto tepla, bil je bolehen in že po naravi nagnjen k razmišljanju. Taka je tudi njegova soba, v kateri je poet-filozof prebival:

»Ni velik prostor v moji sobi,
dve okni kažeta mi dan.
In vendar nisem nikdar tožil
o nje tesnobi in puščobi,
odkar sem v nji izvolil stan.
Družica verna mi je knjiga,
zabava v kletki droben ptič,
misleči duh mi je tovariš,
ki luč mi nauka prižiga:
na solznem svetu vse je nič.
Brez hrupa noč in dan poteka,
veli mi spat, veli mi vstat.
In jaz, zakaj bi neki tožil,
saj čaka vsakega človeka,
še vse tesneji dom enkrat.« (Moja soba)

Medved je poet-filozof, ki se je pojavil med dvema dobama: med realizmom in slovensko moderno.

Njega ni moderna zrušila kot Aškerca, ki je tekmoval z njo. Medved je bil samobiten, samosvoj poet, ki ni sprejel tekme z nobenim, ker je bil po bitvu, bogastvu idej in izrazov velik. On kleše: je poet-filozof in kipar. Dobro ve, da ljudje ne razmišljajo mnogo in da ga bo po smrti malokdo bral. Primerja se s podleskom, ki oznanja zdaj zimo zdaj pomlad:

»Kadar bom v tihi zemlji spal,
in grob preraste gosti mah,
nov vek na zemlji bo sijal,
na mojih pesmih ležal prah.
Da dolg čas bi pregnal,
morda odpre jih kdo, prebere kaj,
namrdne se, pogleda v tla
in vrže jih mrmraje v kraj.
»O nedomiselni poet,
med dvema dobama viseč,

Krstna predstava „Šagre“

Za začetek nove, že dvanajste sezone je postavilo Slovensko narodno gledališče v soboto zvečer na oder izvorno delo tukajšnjega rojaka Rada Pregarca. Z njegovo »Šagro« je obenem počastilo dvestoletnico rojstva prvega slovenskega dramatika Antona Tomaža Linharta.

Delo je bilo najprej napisano kot libreto za opero in ima res vse značilnosti opernega besedila, četudi ga je Pregarc pozneje predelaval. To je režija morda premalo upoštevala.

Osnovni konflikt je psihološko premalo utemeljen in zato izbruhne v zadnjem dejanju za gledalca preveč nenadno. V prvem je skoro nemogoče slutiti, kaj se je pletlo med Lenčko in Vanekom. Vanekovo pijano kolovratenje po odru in njegovo izzivanje ter siljenje Lenčke na ples ni moglo povedati gledalca, da se ljubita in da se pripravlja katastrofa. Tudi njuna značaja sta ostala neizdelana. Medtem ko je Vanek bolj surov in histeričen kot pa nesrečen, je Lenčka vse preveč flegmatična in pasivna, tako da gledalec komaj občuti kaj simpatije do nje. Ta vtis se nekoliko popravi šele v zadnjem dejanju.

Podobnih psiholoških in drugih šibkosti je v delu še več in režiser gotovo ni imel lahkega dela, da jih je vsaj nekoliko prikril in premostil. S tem je Jože Babič veliko pripomogel k uspehu dela, a če bi si bil dovolil več prostosti in bi se ne bil tako držal besedila, kot je poudarjeno v Gledališkem listu, bi bil še bolje storil in predstava bi bila s tem samo pridobila. To dokazujejo že tisti malenkostni popravki, ki si jih je dovolil, n. pr. s tem, da je ustvaril lik šjora Zeže.

Režijsko najšibkejše je bilo prvo dejanje. Prizori »Šagre« so bili premalo razgibani in živahni in predvsem je bilo na odru premalo ljudi. Tako je manjkalo pravega ozračja in razpoloženja »Šagre«. Seveda je treba pri tem upoštevati objektivne težave, vendar pa bi bilo morda le možno dobiti za te prizore še kakih dvajset štatistov, fantov, deklet in otrok. Vedno isti ljudje so se morali vrtneti pred gledalci in vzbujati vtis vrvenja in gneče, kot je značilno za »Šagro«. To pa se jim kljub prizadevanju ni posrečilo.

Njihova prizadevnost v tem pogledu je bila celo preveč opazna, da je bilo kar malo mučno za gledalce. Dejanje se je razvijalo v prepočasnem tempu. Predvsem pa smo pogrešali glasbe. Režija bi bila lahko obrnila tudi v dobro nekatere šibkosti igre, ki izvirajo iz njenega libretnega značaja, ter napravila iz nje majhno opereto, to je, lahko bi bila prizore, ko fantje plešejo na šagri, opremila s primerno glasbeno spremljavo in petjem, kar bi bilo dalo prvemu dejanju vse drugačen tempo. Lahko bi bilo postalo celo najboljšje dejanje igre. Iste možnosti se nudijo v tretjem dejanju in obžalovati je, da jih režiser ni znal izkoristiti.

Priznati pa mu je treba, da je posamezne tipe in prizore skrbno in domiselno izdelal, le da so se mu, če gledamo na celoto, prizori marsikje, posebno pa še v prvem dejanju, nekako razvezali, tako da sta prvo in tretje dejanje zapustili vtis razvečenosti in improvizacije. Najboljše je bilo drugo, kjer so igralci res zaigrali tako, da so dali celotni predstavi res-

rozumel nisi svojih let,
rozumel naših ne bi več.
Kot roža nisi se razvil
z bogatim vonjem v solčni dan,
zdaj v brezno te je sneg moril,
zdaj si venel od slane žgan.
Podlesek si moder bil za svet;
klijoč iz mrtvih tal livad
poslednji je in prvi cvet,
zdaj zimo znani, zdaj pomlad.«

(Epigon)

Medved ni bil epigon, temveč poet-filozof, ki spada med velike. V poeziji »Pred Bogom« nam je podal čudovito globoko psihologijo Boga. Ko se mu spove grehov, ga Bog potolaži, saj ve, da ga ni žalil nalašč:

»Razgrneš svoj ljubezni plašč
na moje zmote in pregrehe.
Moj sin, porečeš poln uteh,
le stopi v krilo varne strehe,
vem, žalil nisi me navlašč.
Navlašč me nisi žalil, ne.
Bolan, išoč željan nečesa,
iskal si mene in nebesa.
Pretrgana je zdaj zavesa,
iz srca ti odpuščam vse.«

Bog, ki je videl njegove muke, ga je odpoklical k sebi leta 1910 na Turjaku, odrešil trupla in sprejel neumrjočo dušo poetovo.

nično umetniški značaj. Take umetniške višine so le delno dosegli v prvem dejanju (razgovor med Marjano, Rudežem, Pepijem in Lenčko) ter v tretjem in četrtem dejanju.

Ker je že avtor slabo izdelal značaje, so imeli igralci glavnih vlog precej težko nalogo, če so jim hoteli vdihniti pravo življenje in napraviti iz njih življenjske like. Priznati je treba, da so v tem pogledu naravnost presenetili. Odlična je bila Nada Gabrijelčičeva kot vdova Marjana. Julij Guštin kot njen sin Pepi je bil nekoliko neizrazit, medel tip, kar pa se je pravzaprav dobro skladalo z vlogo, ki mu jo je namenil avtor poleg glavnega nosilca drame Vaneka, ki ga je igral Miha Baloh. Ustvaril je zelo realističen lik, ne pa značaj, kar je seveda bolj avtorjeva krivda, ki ga je napravil za izrazito neuravnovešenega, histeričnega človeka. Sodniki bi mu gotovo kot psihopatu priznali olajševalne okolnosti. V mejah, ki mu jih je postavil avtor in ki jih režiser ni hotel raztegniti, je napravil Baloh vse, kar se je dalo, in morda še nekoliko več.

Odlične like so ustvarili Rado Nakrst kot vdovec Rudež, Valerija Silova kot vdova Marika, Joško Lukeš kot veseljak Kapun, pa tudi Ema Starčeva kot Katka, Leli Nakrstova kot Tinca, Stane Starešinič kot kmet Jurij, Silvij Kobal kot Karlič, Tea Starčeva kot Minca, Danilo Turk kot krčmar, Stane Rztresen kot kmet Gorjačar, Anton Požar kot kmet Gluhec in Josip Fišer kot prodajalec. Z vso skrbjo in ljubeznijo so izdelali svoje like, ki so kljub temu, da so predstavljali stranske vloge, veliko prispevali k ugodnemu vtisu, ki ga je zapustila predstava. Pomagali so ustvariti čar odrskega ozadja, ki je osvojilo gledalce, tako da lahko rečem, da je igri zagotovljen uspeh za vso sezono.

Posেbej naj omenim Modesta Sancina, ki je izoblikoval karakteristični lik starega trgovca šjora Zeže tako, da nam bo za vedno ostal v spominu. Bolje bi ga ne bil mogel ustvariti. V posebno zaslugu mu je šteti, da ni nikoli pretiraval njegove smesnosti in grotesknosti, ampak mu je dal resnično človeško toplino, kar je prišlo posebno do izraza ob koncu tretjega dejanja. Ustvaril je najboljši lik v igri. Odlično je igrala tudi Stefanija Drolčeva. Tudi ona je ustvarila v vlogi Vanekove nesrečne žene Tončke do konca resničen in pretresljiv človeški lik. Zlata Rodoškova kot nevesta Lenčka je imela enako težko nalogo kot Miha Baloh, ker je že avtor okrnil njen značaj. Prerasl je avtorjevo zamisel v četrtem, zadnjem dejanju, kjer je bila v zaključnih prizorih res odlična.

V stranskih vlogah so nastopili še Marta Jankovič, Draga Pahor, Rafaela Petroni, Laura Prodan, Silva Rztresen, Danila Žerjal, Edvard Martinuzzi in Ivo Kuferzin.

Za scenografijo, ki je bila enostavna, pa primerna in okusna, sta poskrbela Jože Cesar in Vladimir Rijavec, odrsko glasbo pa je prispeval Oskar Kjuder. Škoda, da ni te edinstvene prilike bolj izkoristil. S primerno glasbo in še kakšnim pevskim vložkom bi bila uprizoritev veliko pridobila. Tako je ostala nekako v sredi med psihološko odrsko dramo in folklorno ljudsko igro.

D. G.

GOSPODARSTVO

VRTNAR V NOVEMBRU

Letošnji oktober je bil za vrtnarja deloma ugoden, deloma pa ne. Ker smo imeli mnogo lepih dni, smo lahko mirno izvršili vsa potrebna dela. Zaradi pomanjkanja dežja pa nismo mogli sejati povrtin za široko potrošnjo, kot sta motovilec in špinača. Sejali ju bomo še novembra, toda ne za letošnjo, temveč za spomladansko potrošnjo.

Sedaj moramo urediti jagodnjak: na vsak kv. meter presadimo po 4 grmiče debeloplodnih sort ali 12 grmičev drobnoplodnih. V tople in zavetne lege lahko sejemo peteršilj in vrtni korenček. Sedaj sadimo rdeči česen in čebulček, ker bosta bogateje obrodila, kakor če ju sadimo spomladi.

Prišel je tudi čas, da sadimo bob in grah. Bob je bil pred 50 leti pri nas zelo cenjen, a so ga pozneje opustili. Danes je po bobu spet precejšnje povpraševanje, ker je v naših krajih mnogo južnjakov. V enem kg boba je od 400 do 1100 zrn. Sadimo ga v vrste, ki so druga od druge oddaljene od 30 do 40 cm. V vrstah pa naj bo razdalja od 15 do 20 cm. Z enim kg boba zasadimo površino 40 kv. metrov. Bob sadimo 4 cm globoko, izkali pa v 10 do 14 dneh.

Primerno je, da jeseni sadimo samo tiste sorte graha, ki imajo okroglo ter bolj drobno zrnje. Najbolj priporočljive sorte so: »ekspres z dolgimi stroki (generoso)«, »ekspres Alaska«, »Princ Albert« in »Saxa«. V vsakem kg graha je okrog 6 tisoč zrn. Najbolje je, da ga sadimo v vrste, ki so druga od druge oddaljene 80 cm, v vrstah samih pa naj bo razdalja od 3 do 5 cm. Z enim kg graha zasadimo 30 kv. metrov. Seme sadimo 8 cm globoko.

Ostala novembrska opravila pa so naslednja: listnato zeleno ali šelin osujemo, da se začne beliti; korenasto zeleno lahko še nekaj časa pustimo na prostem in jo nato spravimo v klet. Zavedajmo se, da zelena mnogo trpi zaradi mraza. Solato endivijo zvežemo z rafijo, da se pobeli. V primernih legah jo lahko pustimo na prostem, drugače pa jo moramo spraviti v klet. Isto velja tudi za glavno zelje-kapus, ki ga denemo v pesek, tako da so glave obrnjene proti severu. V klet spravljamo ob lepem vremenu, tako da je povrtina suha; morebitne ovelene liste moramo odstraniti. V pesek spravljeno povrtino pokrijemo s slamno ali s slamatimi odejami, da jo obvarujemo pred pozebo. Slamnate odeje potrebujemo tudi, da pokrijemo peteršilj, cikorijo, špinačo, por itd. Paziti pa moramo, da z odejami napravimo tudi streho, tako da je povrtina deležna morebitnega sonca. Vse to velja tudi za zimsko, oziroma zgodnjo solato ter za zgodnje glavno zelje ali vrzotine.

Praden nastopi mraz, moramo iz zemlje vzeti solatno ali vrtno peso, repo, korenček in karde: korenasto povrtino očistimo listov ter jo spravimo v klet, in sicer v pesek. Ta naj bo zdrav! Po odrabi ga je zato potrebno spraviti na prosto, da ga prepeče sonce, ki uniči vse morebitne gnilobne glivice. Proti koncu meseca začnemo kopati rdeči radič, ki ga povežemo v snopiče ter vložimo v pe-

sek v kleti, dokler ga ne začnemo siliti s toploto.

CVETLIČARJEVA OPRAVILA

Z dreves odpada listje. Cvetličar naj ga večkrat pograbi, da bo z njim lahko pokrnil lepotične rastline, ki zelo trpe zaradi mraza. S tem listjem bo lahko napravil tudi tople gredice ter dober kompost.

Dokončati moramo z izkopavanjem čebulnic, gomoljnic ter korenin, kot so: gladiole, kane ter begonije. Georgine in dalije lahko še nekaj časa pustimo na prostem, a jih moramo izkopati, brž ko slana ožge njih liste. Sedaj sadimo listnate lepotične grme, spomladi pa iglaste.

Ta mesec nehamo saditi hijacinte, tulipane, narcise, krokus itd. Brž ko nastopi hujši mraz, bomo spravili v primeren prostor geranije ali gorečke, da jih ne bo mraz uničeval kot lansko zimo.

KAKO GNOJIŠ GRAHU?

Graha ne smeš saditi v zemljo, kjer je že rasel prejšnja tri leta. Grah najbolje uspeva, če je bila zemlja že za prejšnji pridelek pognojena s hlevskim gnojem in če ji dodaš le umetna gnojila. Če take zemlje nimaš, moraš gnojiti z res dobro dozorelim hlevskim gnojem ter dodati naslednja umetna gnojila: za 100 kv. metrov od 6 do 8 kg superfosfata, 3 kg kalijeve soli in 2 kg žvep-

Športni pregled

NOGOMET

Tekme za italijansko prvenstvo se pridno nadaljujejo. V vsakem kolu se dogodi, da kako moštvo postavi na glavo vsa predvidevanja. Letošnje tekme so zelo borbene, ker so mnoga moštva enako močna in ker imajo številne slavne igralce.

Čeprav je Fiorentina letos mnogo manj blesteča, kot je bila lani, kar dokazuje poraz s Torinom in le delni uspeh z Laziom, je še vedno ostala elitna ekipa. Trenutno vodeča Sampdoria in Napoli, ki sta letos pravo odkritje, bosta gotovo igrala glavno vlogo na tekmah za prvenstvo. Milanski ekipi Milan in Inter nista pri najboljši moči. Letošnje prvenstvo ni najbolj ugodno za petični Lazio, ki je na zadnjem mestu.

Po porazu z Milanom — v otvoritvenem kolu — in po nepredvidenem neuspehu z Napolitanci je Triestina uspelo odnesti s Padovo prvo točko. To je igralce tako navdušilo, da so v naslednjem kolu zasluzeno odpravili Torino. Veliko zanimanje je vladalo za srečanje z Udinese. Tržaška enajstorica je v Vidmu odločno zmagala. Od take Triestine, ki čedalje hitreje prehaja v boljšo formo, smo pa mnogo več pričakovali ob nedeljski tekmi s Sampdorijo. Tržaško moštvo se je na domačem igrišču zelo slabo odrezalo, saj je zaigralo neodločeno, čeprav je Sampdoria ostala le z 10 igralci.

Triestina je letos precej pomlajena. Novi, širši javnosti neznani igralci imajo več smisla za skupno igro. Novinci so dobro opravili izpit in njihova vztrajnost nadomešča tehnične pomanjkljivosti. Na Pasinatija so v zadnjem času kljub vsem uspehom začeli leteti hudi očitki, češ da njegovo moštvo teži k zaprti igri.

KOLESTARSTVO

Letošnja kolesarska sezona se je zaključila z zelo borbeno dirko po Lombardiji. Francoz Darrigade je v končnem nezadržnem naskoku prehitel Coppija, starega, toda še vedno zelo priljubljenega italijanskega kolesarja. Coppi se je kljub temu odlično izkazal, kar velja tudi za mladega Ronchinija.

Končna lestvica za Desgrange-Colombov pokal je naslednja: 1. De Bruyne (Belgija); 2. Ockers (Belgija); 3. Forestier (Francija); 4. Vlayen (Belgija);

lenokislega amoniaka. Ko grah požene, pognoji mu še s solitrom (nitrati): 10 gramov — vrhana čajna žlica — daj na vsak kv. meter.

IZVOZ ITALIJANSKIH BRESKEV V NEMČIJO

Letos je Italija izvozila v Nemčijo okoli 300.000 q breskev ali skoraj 65% manj kot lansko leto. Vzrok je v tem, da je bil letošnji pridelek breskev v Italiji izredno nizek in tudi blago je bilo slabše. Zadnja huda zima je uničila mnogo dreves. Cene pa so bile zelo zadovoljive.

Italija je navadno dobavljala Nemčiji večji del breskev, ker je od drugih držav Nemčija le malo kupovala. Letos pa so začeli uvažati v Nemčijo tudi Bolgari (30 vagonov), posebno mnogo pa Grki, ki so tja poslali kar 400 vagonov odličnega blaga.

SVETILKE UNIČUJEJO BAKTERIJE

Nemško podjetje »Quarzlampen A. G.« v Hanau je spravilo na trg svetilke »Sterisola«, ki uničujejo bakterije. Danes jih uporabljajo že v mnogih obratih za hranila, posebno v tvornicah mesnih konzerv, v mlekarnah in sirarnah, pivovarnah in vinskih kletih, tvornicah sadnih sokov itd. torej povsod, kjer je potrebno uničiti kvarne bakterije v zraku in tako onemogočiti, da se razvija plesen na hranilih, posodah in ovojnicah.

Svetilke so napravljene iz posebnega stekla, ki propušča samo ultra vijoličaste žarke; ti imajo lastnost, da zamori bakterije. Za te svetilke ali gorilke je primerna električna sila 220 V.

5. Gaul (Luksemburg); 6. Bobet (Francija). Ta uvrstitev jasno kaže veliko premoč belgijskih kolesarjev, ki so obenem prvi v lestvici posameznih držav.

ATLETIKA

Novi slog v metanju kopja je močno vznemiril vse ljubitelje lahke atletike. Kakor znano, je novi slog začel uvajati Španec Erazquin. Revolucionarni ter učinkoviti način lučanja postaja vedno bolj važen zaradi bližnje olimpiade.

Proti njemu ostro protestira večina atletov, med temi tudi Norvežan Danielsen, ki je s tem slogom sunil kopje 90,70 m daleč, in zlasti strokovnjaki, ki trdijo, da je novi slog v nasprotju s pravili lahke atletike, četudi ga doslej niso prepovedali. Namen metanja kopja, pravijo, je zadeti namišljeni cilj, kar pa je z novim načinom silno otežkočeno, ker ni mogoče natančno usmeriti poleta kopja. Krivično bi pa bilo uvesti v to disciplino dva sloga, ker bi se potem lahko tudi v ostalih nenadoma pojavili posebni slogi.

Zanimivo je, da se atleti ne mučijo pravič s takimi vprašanji, saj se nekaj podobnega že dogodilo na prvi olimpiadi. Tedaj je neki Amerikanec opustil star helenski način metanja diska in vpeljal sedanji slog. Na isti olimpiadi je neki Amerikanec pred štartom pokleknil, kar je bilo v nasprotju s takratno tehniko pokončnega štarta. Večina gledalcev pa je mislila, da se mu je spodrsnilo in ni mogla verjeti, da bi s takšnim štartom atleti tekli hitreje.

JUGOSLOVANSKI BALINARJI

V sredo je potovala skozi Trst jugoslovanska državna reprezentanca balinarjev, ki se bo v Turinu udeležila tekem za svetovno prvenstvo. Jugoslovansko četvorko tvorijo naslednji balinarji: Grča Jože (Sežana), Jurman Mario (Reka), Požrl Andrej (Ljubljana) ter Petrovič Avgust (Ljubljana). V Turinu se bo srečalo 16 moštev, in sicer iz Italije, Francije, Monaka, Jugoslavije, Svice, Belgije, Alžira ter Maroka. V razgovoru z balinarji smo zvedeli, da imajo Jugoslavlani malo upanja na častno uvrstitev, kajti v tem športu so Italijani in Francozi v veliki premoči. Zadnje svetovno prvenstvo so osvojili Francozi. Letošnje tekme bi se morale odigrati v Alžiru, a so jih zaradi tamkajšnjih političnih zapletljivostev v zadnjem trenutku prenesli v Italijo.

TAD

11

Za
našen
a
i
m
l
a
i
š
eT
r
i
j
eh
r
i
b
o
l
a
z
c
i

TRDONJA SE JE POGNAL V TEMNO GLOBINO PODZEMELJSKEGA JEZERA...

...IN NA DNU ODKRIL LUKNJO, SKOZI KATERO JE ODTEKALA VODA...

AHA, TU JE! OGLEDATI SI MORAM, ČE JE DOVOLJŠIROKA.

NIČ NE BO; SKOZI TO ŠPRANJO SE NE IZMUŽNEVA. TODA... IMAM DOBRÓ MISEL.

ZAPLAVAL JE NA POVRŠJE...

KONČNO!! SEM ŽE MISLIL, DA BOM MORAL ZA TEBOŽ V TO MRZLO VODO. BRRR...

PRES KO SI Š BOŠ MORAL VARNJO, ČE SE BOŠ HOTEL REŠITI OD TOD! ŽAL, SKOZ KANAL NE BOVA MOGLA, ŽE PREOZEK.

POTEM NAMA OSTANE LE ODPRTINA TAM ZGORAJ...

...TA JE PA NEDOSEGLJIVA.

ZAJAŽ BI BILA NEDOSEGLJIVA, POMAGAŠ MI ODLOMITI TALE KAPNIK, PA BOŠ VIDEL, DA BOVA KMALU TAM GORI.

NO, TU GA IMAŠ, ZDAŠ MI PA POKAŽI, KAKO BOŠ S TEM ŠTRCLJEM DOGEHEL OKNO. NAJBREŽ GA BOŠ KAR ZAJAHAL KOT ŽAROVNICA METLO IN POLETEL V VIŠAVE.

NASPROTNO, PRITAJELJ V GLOBINE ME BO POTEGNIL, V GLOBINE!

TRDONJA JE ZABIL KAPNIK V ODTOČNI ŽLEB JEZERA...

NO, TU NE BO VEČ ODTEKALA VODA.

...TAKO! IN ZDAŠ SE LOTIVA TE ODPRTINE IN JO ZAJAŽ DAJVA!

ZAPRLA BOVA VSE ODPRTINE IN VODA NAJU BO DVIGNILA DO TISTE LUKNJE TAM GORI. GENIŠ SI, TRDONJA!

GLADINA VODE SE JE POČASI DVIGALA.

KAKO GRE TO POČASI. ZDI SE MI, DA NIKOLI NE BOVA DOSEGIA ODPRTINE.

BRRR! NO ŽE TO POT NE ZMRZNEM IN ČE ME ŠE KDAŠ ZANEŽE POT V HRIBE, NE BOM POZABIL VZETI S SEBOJ GUMIJASTEGA ČOLNA! BRRR!

Maršalov dvojnik

3

Naslednji dan sem v sebi občutil neko negotovost. Oblekel sem generalovo vojno opravo in se pokrili s črno baskovsko čepico, ki je imela znake oklepnihih oddelkov. Ko sem se predstavil polkovniku Lesterju za pregled, je bil kar zadovoljen z mojo podobnostjo maršalu.

Izročil mi je še nekaj žepnih robcev z vžitimi začetnicami generalovega imena in mi je naročeval: »Še to je važno. Kjerkoli se vam bo zdelo potrebno, izgubite ali slučajno pustite po enega teh robcev. To so malenkosti, toda včasih imajo odločilen pomen.«

Krepko mi je stisnil roko, mi voščil dobro srečo in je odšel. Popravil sem si čepico in jo pomaknil na stran, kot sem videl pri maršalu. Med tem opravičilo sta prišla general-brigadir Heywood in stotnik Moore, ki sta mi bila pridružena kot pribočnika.

Stopili smo iz poslopja. Zunaj so že čakali trije vojaški avtomobili. Okrog tistega, ki je nosil značko Montgomeryja, se je že zbralo precej ljudi. Ko sem stopal v voz, so začeli ploskati. Motor je zabrnal, jaz sem pa po znanem načinu odzdravljaj z nasmeškom

množici, ki je vsa navdušena vpila »Živel Monty«. Smehljaj sem se in odzdravljaj, dokler mi niso mišice na obrazu otrpnile in mi ni desnica odrevenela.

Na letališču Northolf je bila v bližini mojega letala zbrana že druga skupina. Med njo so bili tudi številni visoki častniki, ki so Montyja prav dobro poznali.

Srce mi je bilo kot ura. Toda premagal sem se in lahkotno skočil iz avta in komaj nakazal smehljaj na obrazu. Počasi sem z generalom Heywoodom na levi obšel skupino visokih častnikov, ki so stali strumno v pozoru. Polagoma sem se približal posadki letala.

»Kako gre, Slee?« sem vprašal pilota. »Se Vam zdi, da bomo imeli dober polet?«

Izmenjala sva nekaj besed o vremenu. Ko sem obhodil postrojeno posadko sem počasi stopal po stopnicah. Na vrhu sem se obrnil in še zadnjič pozdravil vse zbrane. Globoko sem se oddahnil, ko sem sedel v letalu. Zdelo se mi je, da sem prvo dejanje svoje igre dobro odigral. Pozneje sem zvedel, da ni nihče od zbranih častnikov najmanj podvomil, da bi jaz ne bil pravi general. Eden izmed njih, ki je bil njegov dober znanec, je dejal, da se mu je zdel general prav zdrav, le malce utrujenosti da je kazal.

Naslednje jutro je letalo pristalo v Gibraltarju. Pričelo se je drugo dejanje. V ozadju se je dvigala mogočna gibraltarska skala.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 28. oktobra, nedelja: Kristus Kralj, Sincen
- 29. oktobra, ponedeljek: Donat, Ida
- 30. oktobra, torek: Alfonz R., Sonja
- 31. oktobra, sreda: Volbenk, Gorazd
- 1. novembra, četrtek: Vsi sveti
- 2. novembra, petek: Verne duše, Dušanka
- 3. novembra, sobota: Just, Hubert, Silva

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 24. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	629—631 lir
avstrijski šiling	23,25—24 lir
100 dinarjev	85—90 lir
100 francoskih frankov	148—153 lir
funt šterling	1610—1660 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	17—20 lir
švicarski frank	146,50—147,50 lir
zlato	717—719 lir
napoleon	4750—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 28. oktobra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Slovenski zbori; 20.50 Verdi: »Moč usode«, 1. in 2. dejanje.

Ponedeljek, 29. oktobra ob: 12.55 Ženski kvartet Večernica; 19.15 Radijska univerza; 21.30 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 21.45 Verdi: »Moč usode«, 3. in 4. dejanje.

Torek, 30. oktobra ob: 13.30 Glasba po željah; 19.15 Zdravniško vedež; 21.00 Giannini: »Sodnik de Minimis«, igra v 3 dejanjih; igrajo člani Radijskega odra nato Večerne melodije.

Sreda, 31. oktobra ob: 18.30 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 18.40 Koncert tenorista Mitje Gregoraca; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Ženski tercet Metuljček; 22.15 Soštakovič: Simfonija številka 9.

Četrtek, 1. novembra ob: 8.30 Slovenski motivi; 11.19 Zbor Slovenske filharmonije; 18.00 Puccini: »Sestra Angelica«, opera v 1 dejanju; 21.00 Dramatizirana zgodba; 21.45 Verdi: Requiem; 23.00 Chopin: Nokturni.

Petek, 2. novembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Zbor Slovenske filharmonije; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.15 Škerjanc: 2. del kantate Sonetni venec.

Sobota, 3. novembra ob: 9.00 Slovenski motivi; 14.00 Smetana: Vltava; 18.00 Slovenski zbori; 19.15 Sestanek s poslušalkami; 21.15 Moški kvintet; 21.30 Mascagni: »Cavalleria Rusticana«, opera v 1 dej.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 305: Ali lahko krmim goveji živi- ni koruzno slamo in s stebli vred? Ali imajo koruz- ni koclji (strženi) kakšno krmno vrednost?

Odgovor: Koruzni listi so dobra krma, krmna vrednost stebel pa je manjša. Zato je potrebno ste- bla zdrobiti s posebnim strojem. Koclje-stržene je tudi potrebno zdrobiti. Zdrobljena koruzna stebila in koclji so za govedo dobra krma, če ji dodamo istočasno tudi močnih krmil, kot so oljnate pogače, otrobi, krmne moke itd., ali če tako krmo polijemo z melaso. V tem primeru koruzna stebila in koclji nadomestijo travniško seno. Dnevno pokrmimo odraslemu govedu po 5 kg zdrobljenih koruznih ste- bel ali kocljev.

Vprašanje št. 306: Na izletu po Trnovskem gozdu smo ugotovili, da ni več »debele jele« pri Nemcih, ki je bila baje visoka 56 m in je bilo potrebnih 7 ljudi, da jo je objelo. V pogovoru se je slišalo, da so na svetu tako ogromna drevesa, da bi bila v primeri z njimi ta jela pravi pritlikavec. Ali je to res?

Odgovor: Na svetu rastejo res drevesa, ki so pra- vi velikani in se bivša debela jela iz Trnovskega goz- da ne bi mogla z njimi primerjati. V Italiji raste n. pr. ogromna platana v Caprino pri Veroni, ki do- seže sicer samo 25 m višine, a obseg debela zna- ša 15 m. Veje dosega tla in zasenčijo površino 300 kv. m, tako da se pod platano lahko skrrije cela če- ta vojakov. Najogromnejša znana drevesa so se- kvoje, ki rastejo ob Skalnatih gorah v Severni Ame- riki. Nekatera drevesa presežejo višino 100 m, njih obseg pa 40 m. Sekvoje smatrajo še za predpotop- na drevesa. V Afriki je znan kot najbolj orjaško dre- vo baobab v Togo, ki je visok sicer samo 40 m, a v njegovi votlini najde prostora do 60 ljudi. Vsako leto odpade s tega drevesa najmanj 10 q drvi. Na Kitajskem v Ti-sin-pu raste neko drevo, na kate- rem je več templjev-molilnic na čast Konfuciju. V molilnice prideš po stopnicah in lestvah, ki so v duplini drevesa. V Nemčiji raste v Bendersdorfu smreka v obliki kače: če bi rastle naravnost, bi do- segla višino 50 m, a tako je mnogo nižja, ker raste najprej skoraj vodoravno, potem pa navpično. Go- tovo pa je na svetu še vse polno drugih orjaških dreves, ki še niso znana.

Vprašanje št. 307: Kakšno važnost imajo posa- mezne kmetijske panoge v italijanskem kmetijstvu, oziroma koliko je vredna letna proizvodnja teh pa- nog?

Odgovor: Vrednost vse letne kmetijske proizvo- dne v Italiji cenijo na nekaj več kot 3.000 milijard lir. Med posameznimi panogami zavzema prvo mesto žitarstvo, predvsem pridelek pšenice, katerega ceni- jo na debelo na okoli 600 milijard lir (nad 80 milijo- nov q po 7.000 lir). Sledijo 3 panoge s približno ena- ko vredno proizvodnjo, to je vinogradništvo, živino- reja in mlekarstvo s približno vrednostjo 300 do 400 milijard. Na petem mestu je perutninarstvo, pred- vsem pa jajca, ki predstavljajo vrednost nad 150

milijard letno. Proizvodnja južnega sadja, sadja sploh, povrtnine, korusze, konoplje, pridelek volne, cvetlic, tobaka, sladkorne pese itd. predstavljajo manjše postavke.

Vprašanje št. 308: Moje dvoletne breskve so letos zelo bujno rastle, potem pa so popolnoma zastale in listi so se na mladih poganjkih pobesili in dobili ne- ko svetlikasto prevleko. Listi so se mnogo prej po- sušili in so že sedaj odpadli, medtem ko so zdrava drevesa še lepo zelena. Kakšna bolezen je to in ka- ko se zdravi?

Odgovor: Bolezen povzroča glivica »sphaerotheca pannosa«. Italijani imenujejo to bolezen »mal bian- co«, mi pa »strupena rosa«. Za vse primere popol- noma zanesljivega sredstva ne poznamo. Največje uspehe so dosegli s koloidalnim - škropilnim žveplom, s katerim pa je potrebno škropiti, brž ko se bolezen pojavi. Na hudo napadenem drevesu ne pomaga niti koloidalno žveplo. V dobi rastlinskega počitka, to je v zimskem času moramo breskve na vsak na- čin škropiti z raztopino modre galice, kar bo učinko- valo tudi proti tej bolezni in ne samo proti kodri- ter smoliki.

MALI OGLASI

Iščem prazno sobo, primerno za pisarno, če je mogoče blizu kolodvora v Trstu. Ponudbe sprejema Uprava »Novega lista«.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

V SOBOTO, 27. OKTOBRA, OB 20.30 V PROSVETNEM DOMU NA OPCINAH
V NEDELJO, 28. OKTOBRA, OB 15.30 V PROSVETNEM DOMU V KRIZU

Rade Pregarc
Šagra

GOSTOVANJE PRVAKOV JUGOSLOVANSKEGA GLEDALIŠCA
V NEDELJO, 28. OKTOBRA, OB 20.30 V AVDITORIJU V TRSTU

Bernard Shaw
Don Juan v peklu
filozofska komedija

Koncertna uprizoritev dramskega kvarteta Radla Beograd

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša
Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Pred menoj sta stali dve skupini častnikov in vrsta avtomobilov. Med običajno množico so bili pomešani tudi nekateri španski delavci. Vedeli smo, da so nekateri od teh vohuni. Slišal sem brigadirja Heywooda, ko je rekel: »Napravite tako, da Vas bo čim večje število ljudi lahko videlo.« Vrata letala so se odprla. Za trenutek sem se na pragu ustavil. Sredi globoke tišine sem pozdravil po Montyjevem načinu, nato sem hitro odkorakal po stopnicah.

Po tem pozdravnem obredu smo v avtih dirjali po glavnih mestnih ulicah med množico španskih gledalcev. Tudi pred guvernerjevo palačo je stala natrpna množica ljudi. Častna straža je pozdravila s puškami in general sir Ralph Eastwood, gibraltarski guverner in star Montgomeryjev prijatelj, se mi je z iztegnjeno desnico smehljal naproti. »Zdrav, Monty, prav vesel sem, da te vidim.«

O tem srečanju sem bil natanko poučen. Vedel sem tudi, da je general sira Ralpa vedno klical s posebnim pridevkom.

»Kako gre, Rusty?« sem ga potrepljal po ramenih, kakor sem to videl delati Montyja. »Kar dobro barvo kažeš«, in sem ga prijateljsko prijel pod pazduho, ko sva prestopila prag.

Sir Ralph me je peljal v svojo pisarno. Prej je še pogledal po hodniku in je skrbno zaprl vrata. Ko sva bila sama, je nekaj časa brez besede buljil vame. Potem se mu je obraz razjasnil, nasmejal se je in mi krepko stisnil roko.

»Skoro bi ne verjel«, je vzkliknil. »Pri moji veri, Vi ste pa res pravi Monty! Nekaj časa sem mislil, da je spremenil načrt in da je v resnici on sam prišel.«

Spremljal me je v moje prostore, kjer sem sam obedoval. Po jedi sem stopil k oknu, ne vedoč, kaj bi počel. Slučajno sem pogledal kvišku in neko premikanje na strehi sosednega poslopja je izzbavilo mojo pozornost. Opazil sem, da prihuljeno čepi tam gori na robu strehe neki delavec.

Zazdelo se mi je, da drži v rokah neko puško in da meri name.

Prvi hip sem se zgrozil. Ko sem pa bolje pogledal, sem se uveril, da je bil moj strah pretiran. Tisti mož ni meril name s puško, ampak je imel proti meni naperjen dolg daljnogled.

Eden izmed pribočnikov me je malo kasneje peljal v pisarno sira Ralpa, ki mi je dal navodila za naslednje ure. »Čez dvanajst minut se bova jaz in Vi šla sprehajat v park za hišo. Dva znana španska bogataša, naša znanca, nikakor ne prijatelja« — pri tem je pomežiknil — »bosta prišla k nam na obisk s pretvezo, da si hočeta ogledati maroške preproge. Slučajno Vas bodo srečali, ko bodo šli skozi vrt.«

Čez nekaj časa je pogledal na uro in vzkliknil: »Pri moji veri, še nikoli se nisem tako zabaval, odkar sem odrasel.«

(Dalje)